

כתיבה מדעית

שיעורים מס' 1 / 2 (04.11.2022)

חשוב לזכור! המושג "כתיבה מדעית" מתייחס גם ל"חיבור מדעי", "מאמר מדעי" ו"סמינריון".

קיימים שני סוגי מאמרים (כתיבה מדעית):

הערה: הטקסט נכתב בצמוד להאזנה לדברי המרצה, לכן לא תמיד הוא נכתב בשפה נהירה.

1. מאמר מדעי עיוני

2. מאמר מחקרי (אמפירי)

שני המאמרים מבוססים על מחקרים. ההבדל ביניהם:

1. במחקר עיוני הכותב (מחבר) מתבסס על מידע קיים בספרות המדעית הקיימת ועל מחקרים וניסויים שאחרים ביצעו ומנתח אותם.

2. במאמר מחקרי (אמפירי) מי שכותב את המאמר הוא זה שיוצא לשטח לאסוף את הנתונים. המחבר הוא זה שמבצע את המחקר (שאלונים, ניסויים, ראיונות, וכו').

תהליך החקר:

1. מתחיל בשלב התהיה, הפליאה והסקרנות. מקורה של כל חשיבה מדעית בבעיה, בספק, בשאלה ובחוסר הבנה.

2. לאחר מכן מגיעה **בחינת** השאלה, באמצעות סקירת ספרות ו/או תכנון וביצוע מחקר.

3. השלב הבא הוא הסקת המסקנות - המשמעויות של הממצאים שעלו מהמחקר או הספרות.

4. לבסוף מגיע פרסום הממצאים.

הערה: זו רק דוגמה איך לא לכתוב מאמר. לא חובה להתייחס אליה.

על מנת שמאמר יחשב מדעי, עליו לעמוד במספר קריטריונים: בדאי ללמוד בע"פ את עקרונות הכתיבה המדעית הרשומים בטבלה.

כתובה מדעית	כתיבה שאינה מדעית (עיתונאית, ספרותית, דתית ועוד)		
1 סגנון כתיבה	כתיבה אינפורמטיבית, מוסרת מידע, מתארת את העובדות הבדוקות מבלי לפרשן	כתיבה ערכית- כתיבה שבה הכותב מביע את עמדתו בסוגיות הנדונות	
2 מטרה	שאיפה לכלליות- תיאור התופעה והסבר לקיומה	תיאור סיפורי מקרים פרטיים, הדגשת החד פעמי	
3 שפה	שימוש בלשון בהירה, ברורה ו"יבשה", הימנעות מכתיבה רגשית (דיוק בתיאור התופעה). סגנון נטול ססגוניות וריגושים	שימוש בלשון ציורית, חויתית, סנסציוניות, ססגונית, פנייה לרגשותיו של הקורא. מטרה היא ליצור תיאור תמונה יוצאת דופן וייחודית של התופעה הנסקרת	
4 מיפוי מקורות	הסתמכות על מקורות מדעיים בלבד (American psychology) APA (association)	אין הקפדה על אזכור מקורות שהטקסט מסתמך עליהם	
5 אופן כתיבה	כתיבה אובייקטיבית- שימוש בגוף שלישי- לדוגמה: גרוסמן סבור ש....., טוען ש....., מדגיש ש....., לדבריו של..	כתיבה סובייקטיבית- שימוש בגוף ראשון, אני סבור ש....., לדעתך....., נראה לי....דעותיו של החוקר משתקפים לרוב בטקסט	

6	שיטתיות	הצורך בשיטתיות באה לידי ביטוי בכל שלבי המחקר: על הכותב להוביל את הקורא בצורה לוגית ושיטתית מן ההנחה הראשונה ועד למסקנה הסופית. על הכותב והקורא להישאר כל הזמן "על גל אחד". לצורך זה על הכותב להבהיר כבר מראשית עבודתו, מהן המטרות/השאלות המחקריות שקבע לעצמו ולהיצמד להן, עליו לגולל בפני הקורא את החומר התיאורטי הקיים שעליו הוא יסתמך ועליהם הוא בנה את קביעותיו.	לא תמיד כתיבה שמבוססת על שיטתיות והגיון
7	שימוש במסגרת תיאורטית	התבססות על תיאוריה כתיבה מדעית תמיד, אבל תמיד תתבסס על תיאוריות.	לא תמיד יש שימוש במסגרת תיאורטית
המרצה שמה דגש על המושג תיאוריה בהקשר של כתיבה מדעית. הכתיבה מתבססת על תיאוריה. תיאוריה מנסה לנבא או להסביר תופעות חברתיות/כלכליות/פסיכולוגיות וכו'.			
8	גישת המחבר	סקפנות, סקפטיות	לא תמיד יש צורך בסקפנות
9	בקרה/שיפוט	של עורכי כתב העת ומומחים בתחום	הציבור הרחב
10	זמן חיים	עד שלא התגלה ממצא סותר	יום- "החדשות של אתמול הם עטיפת הדגים של מחר"
11	חוקיות	שאיפה לנבא ולהסביר תופעות שונות	אין עניין בהסבר המדעי בהכרח, מספיקה התופעה כשלעצמה ולעתים אפילו עדיפה ללא הסבר
12	כותרת	מאוד אינפורמטיבית. מוסרת מידע מדויק על מה שהקורא עומד לקרוא.	לא מחויבת לכתיבה. יכולה להיות טיזרית.

המרצה: "צ'קליסט שאתם צריכים לזכור בראש טוב טוב: המאמר חייב להיות ברור, תמציתי, מעמיק, מדויק. נשתמש תמיד במונחים מקצועיים (רציונאל תיאורטי), אנחנו נביא תיאוריות, נביא מחקרים כדי לתת תוקף למה שאנחנו אומרים. תמיד נוכיח על ידי מחקרים או תיאוריות. נבסס באמצעות הבאת מקורות והפניה אליהם לאורך כל המאמר. הכתיבה שלנו חייבת להיות אובייקטיבית ולא סובייקטיבית. אין "אני", אלא טיעונים שאנחנו מביאים. הכתיבה לא תהיה ספרותית. היא צריכה להיות מאוד מנוסחת ולא בסלנג. חשוב שיהיה רצף לוגי שיחבר את כל חלקי המאמר."

המאמר העיוני

חיבור מדעי עיוני - הגדרה

חיבור מדעי עיוני כולל תיאור, ניתוח והערכה של סוגיות או תופעות שונות, תוך **התבססות על מחקרים** קודמים שנערכו בתחום שנחקר. באמצעות אינטגרציה (שילוב), ארגון וסיכום של מחקרים קודמים מלמד על המצב העדכני של תחום מחקר מסוים.

מבנה של עבודה עיונית (כללי הכתיבה המדעית)

כל השלבים המתוארים מטה (למעט סעיף 7) חייבים להופיע ב**כתיבה מדעית עיונית**. המבנה הינו מחייב על פי ה APA (הארגון הפסיכולוגי האמריקאי) בדיוק לפי הסדר הרשום ובדיוק באותן מילים (על מבנה של כתיבה מדעית אמפירית ידובר בהמשך).

1. כותרת

2. תוכן עניינים

3. מבוא

4. גוף העבודה/סקירת ספרות מחקרית/תיאורטית

5. סיכום

6. רשימת מקורות

7. **נספחים**: פרק זה יגיע בסוף. הוא אינו הכרחי ונועד להכיל כל מידע שרלוונטי לעבודה ושהצגתו במהלכה יפגום בשטף הקריאה (לדוגמה, תמונות, שירים, שאלונים וכדומה).

שיעור מס' 3 (11.11.2022)

שאלת המחקר:

על מנת לגבש נושא למחקר, עלינו להחליט מהו ה**נושא הכללי** עליו נרצה לדעת יותר. לדוגמה: עבריינות, רצח, גידול ילדים, מחלת הסרטן, לחץ נפשי, וכו'.

לאחר בחירת התחום הכללי, עלינו לגזור את הנושא הספציפי מתוך הנושא הכללי, עליו אנו רוצים לכתוב את המאמר. לדוגמה, נושאים ספציפים שניתן לגזור מהנושא הכללי "סמים":

1. השפעות סמים על בני נוער.
2. התמכרות לסמים אצל נשים.
3. התפיסה העצמית של המשתמש בסמים.
4. תהליכי גמילה מסמים.
5. דרכי התמודדות עם התמכרות לסמים.

התקיים תרגול: המרצה נתנה 10 דקות לבחור נושא כללי ולגזור ממנו 3 נושאים ספציפים, ועל בסיס הנושאים הספציפים שנבחרו לבחור כותרת לכל אחד.

לסיכום:

בכל עבודה עיונית תהיה לנו **שאלת המחקר**. הפקת שאלת מחקר היא שלב מרכזי בעבודה המדעית. השאלה "מניעה" את תהליך החקר. למשל: "כיצד גירושים בגיל מוקדם מביאים להתמכרות אצל בני נוער?" או "האם גירושים בגיל מוקדם גורמים להתמכרות לסמים אצל בני נוער?"

1. מנוסחת בדרך כלל כמשפט שאלה.
2. מוצגת במבוא
3. עליה להיות ממוקדת, מתומצתת, מנוסחת בבירור
4. האם יש בידי החוקר הכלים לבחון אותה
5. אין להציג שאלות רבות, כלליות וטריוואליות

הכותרת

כותרת היא האמצעי הראשון שעומד בפני הקורא להבנת הרעיון המרכזי בחיבור מדעי או להבנת נושאי. תפקידה של הכותרת הוא למקד את הקורא בנושא העבודה.

ישנם שלושה סוגי כותרות:

1. **כותרת אינפורמטיבית:** מוסרת אינפורמציה ומכוונת את הקורא לנושא הנידון - הכי נפוצה.
2. **כותרת מסקרנת:** מעוררת עניין וסקרנות. היא בנויה ככותרת דרמטית, עושה שימוש במשחקי מילים, בכפל לשון, בדימויים. **אסור לנו להשתמש בכותרת מסקרנת בלבד, אלא בשילוב עם כותרת אינפורמטיבית!**
3. **כותרת משולבת:** מסקרנת: אינפורמטיבית

הקריטריונים להערכת כותרת:

1. עליה למקד קריאה ולהגדיל הבנה.
2. עליה לכלול את הנושאים התיאורטיים המרכזיים.
3. יש להימנע ממילים מיותרות.
4. עליה להכיל עד 12 מילים (APA).

תרגול כתיבת כותרת: לפניך כותרות של חיבור מדעי עיוני. בחן את תקינותן בהתאם לקריטריונים שנלמדו. ציין גם באיזה דגם היית בוחר לפתח את הכותרת?

הערות	סוג הכותרת	הכותרת
כותרת המדברת על תופעה רחבה מדי. לא ידוע אם מדובר בניתוח תופעה או בתיאור תופעה. יש לכתוב "נפש המתעלל" - יש טקסט מיותר.	אינפורמטיבית	הנפש של המתעלל
החלק האינפורמטיבי של הכותרת הוא כללי מדי ולא מתרכז בפן מסוים של התופעה.	משולבת - גם מסקרנת וגם מדברת על תופעת הנשים המוכות.	השמש זורחת, השיטה פורחת והנשים מוכות
לא ברור באילו מקלטים מדובר (נגד טילים, נשים מוכות). הכותרת לא ממוקדת ולא מספקת מספיק מידע על המאמר.	אינפורמטיבית	הדרך לעצמאות: תפקיד המקלטים
כותרת כללית מדי.	אינפורמטיבית	ילדים במצבי לחץ
אסור לנו להשתמש בכותרת מסקרנת בלבד, אלא אם היא באה בצמוד לכותרת אינפורמטיבית.	מסקרנת	רוח הרפאים של יגאל עמיר
כותרת טובה.	אינפורמטיבית	סירוס כימי של עברייני מין: בעד ונגד

הערות	סוג הכותרת	הכותרת
לא ברור במה מדובר. הכותרת מסקרנת בלבד. לכן אין כאן מאמר אקדמי.	מסקרנת	איך נדבר עם האדם על הגג?
כותרת כוללת מדוי.	אינפורמטיבית	הפוליגרף
כותרת טובה	משולבת	"אין חדש תחת השמש": אלימות נגד נשים בראי התקופות
כותרת טובה אבל עוברת את מכסת 12 המילים.	משולבת	"טוב פת לחם חרבה ושלווה בה מבית מלא זבחי ריב": יעילות המקלטים לנשים מוכות.
כותרת קולעת וממוקדת תופעה.	אינפורמטיבית	דפוסי שימוש באלכוהול בקרב בני נוער
	אינפורמטיבית	הגורמים לתופעת תאונות הדרכים בישראל
לא ברור במה מדובר. הכותרת מסקרנת בלבד. לכן אין כאן מאמר אקדמי.	מסקרנת	חיים על הגבול

המרצה: "כשתפגשו במבחן כותרת שכתבנו עבורכם, אז מהכותרת הזאת תצטרכו למצוא מהו הדגם שהיא מכוינה אליו. אין שני דגמים לאותה כותרת".

גוף העבודה

קיימים ארבעה מודלים לכתיבת גוף עבודה:

1. **דגם של תיאור תופעה**
 2. **דגם של ניתוח תופעה:** (גורמים, סיבות, מניעים, כיצד נתמודד, דרכי התמודדות)
 3. **דגם של עימות, השוואה והנגדה:** (זה מול זה, אחד מול השני, בעד ונגד)
 4. **דגם של הצגת טענה וביסוסה:** (מטרת העבודה להראות ש, יעילות ה,)
- המרצה ציינה שרבים במבחן מתבלבלים בין דגם של תיאור תופעה לדגם של ניתוח תופעה.**

1. דגם של תיאור תופעה

נבחר בדגם זה כשנרצה לסקר תופעה מסוימת, להציג את העובדות שלה, לסקור איזשהו תהליך שיכול להיות למשל תהליך היסטורי או תמונת מצב על תופעה מסוימת. **אנחנו לא נכנסים לגורמים וסיבות**, אלא רק מציגים את העובדות, רק סוקרים. **רק מתארים, אבל לא מנתחים!!!!**

<p>←..... הצגת הנושא</p> <p>את גוף העבודה ניתן לכתוב בכמה אופנים:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ניתן לסקור את העבודה על פי סדר כרונולוגי (היחס לנשים משחר ההיסטוריה ועד היום). ○ ניתן לתאר את התופעה על פי סדר החשיבות שלה (סקירת תופעת נשים מוכות מכמה היבטים: ההיבט המשפחתי, היבט כלכלי, היבט משפטי וכו'). ○ ניתן לתאר את התופעה מכמה היבטים: היבטים חברתיים, תרבותיים. ○ ניתן להתחיל ברמת הכלל ולרדת לרמת המיקרו (מהחברתי לאישי) ○ ניתן להתחיל מרמת הפרט ולפתח את הנושא לרמת הכלל (ההשפעה על האזרח הקטן ועד להשפעה על המדינה כולה). <p>←..... בסוף גוף העבודה נכתוב את הסיכום</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>הצגת הנושא</p> <p style="text-align: center;">▽</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <ul style="list-style-type: none"> ○ תיאור/סקירה ○ סדר לוגי (כרונולוגי) ○ חשיבות ○ היבטים ○ מן הכלל אל הפרט ○ מן הפרט אל הכלל <p style="text-align: center;">▽</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>סיכום</p> </div> </div>
--	--

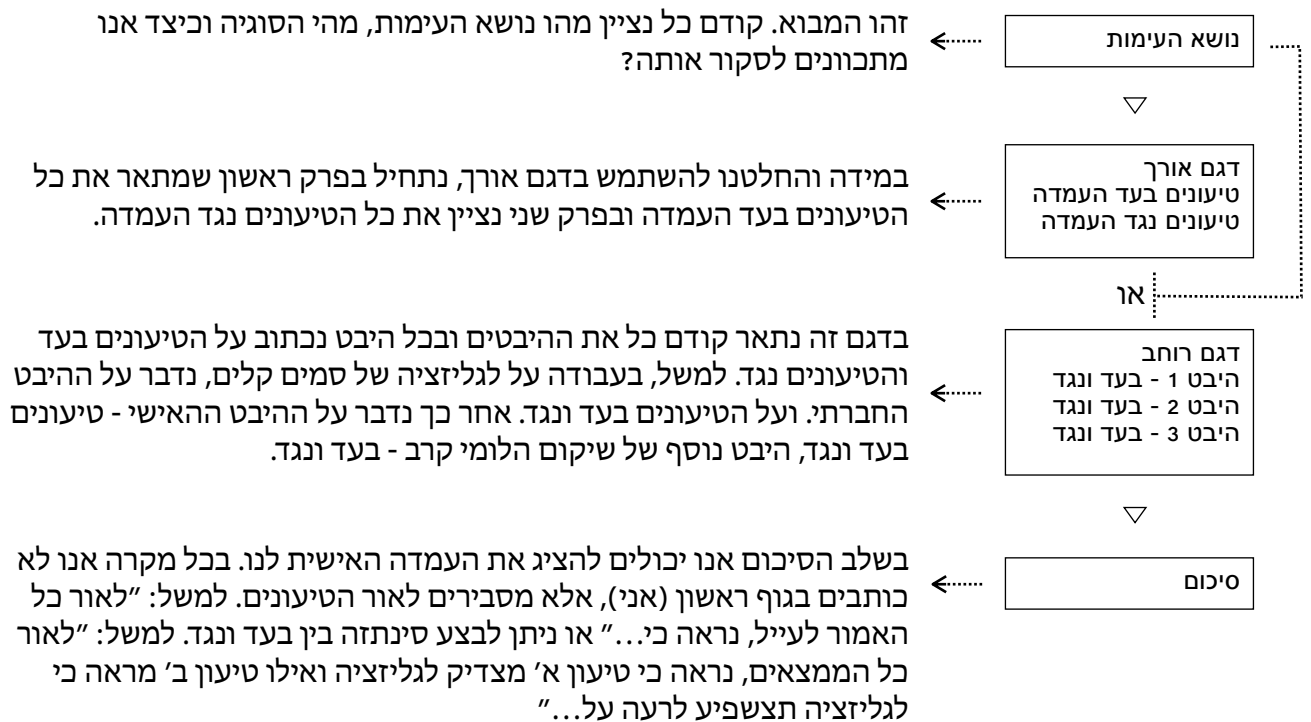
2. דגם של ניתוח תופעה

נבחר בדגם זה כשנרצה **לנתח את הסיבות או את הגורמים לתופעה מסוימת**. בשונה מהדגם הקודם, אנחנו לא רוצים רק לתאר את התופעה, אלא אנחנו רוצים גם להבין למה היא קורית. למשל, מהי הסיבה שבגינה מתבגרות מפתחות הפרעות אכילה בגיל ההתבגרות? **אנחנו מנתחים את הסיבות והגורמים**.

<p>←..... זהו המבוא. במבוא אנחנו נרשום רקע כללי (למשל, כמה ילדים סובלים מהפרעות אכילה, כמה בנות, כמה בנים, נספר על היקף התופעה</p> <p>←..... בגוף העבודה אנחנו נתאר את הסיבות לתופעה. את הסיבות והגורמים נכתוב בפרקים (למשל בתופעה של הפרעות אכילה נכתוב פרק על השפעה של המדיה, פרק של דימוי גוף, פרק של גורמים משפחתיים, וכו').</p> <p>אנו נסדר את הפרקים עפ"י סדר לוגי, כלומר נתחיל בפרקים היותר חשובים. שלב הפרקים הוא חובה בעבודה כזו. לא ניתן לדלג עליהם!</p> <p>←..... אינו חובה! בחלק זה נתאר את השלכות שיש לתופעה ותוצאותיה. למשל, אם כתבנו על הגורמים להפרעות אכילה, כאן נכתוב למשל מהן ההשפעות הגופניות, החברתיות, הקוגניטיביות וכו'.</p> <p>←..... אינו חובה! בחלק זה נתאר את הפתרונות ודרכי הטיפול בתופעה. למשל, שיטות טיפול בהפרעות אכילה, דרכי מניעה וכו'.</p> <p>←..... בסוף גוף העבודה נכתוב את הסיכום</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>היקף התופעה / מימדים (רקע) אפיון</p> <p style="text-align: center;">▽</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>הגורמים עפ"י סדר כרונולוגי, מן החשוב למשני, גורמי חוץ ופנים וכו':</p> <ul style="list-style-type: none"> פרק א פרק ב פרק ג <p style="text-align: center;">▽</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>השלכות/תוצאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> א. ב. ג. <p style="text-align: center;">▽</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>פתרונות ודרכי התמודדות:</p> <ul style="list-style-type: none"> א. ב. ג. <p style="text-align: center;">▽</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>סיכום</p> </div> </div>
---	--

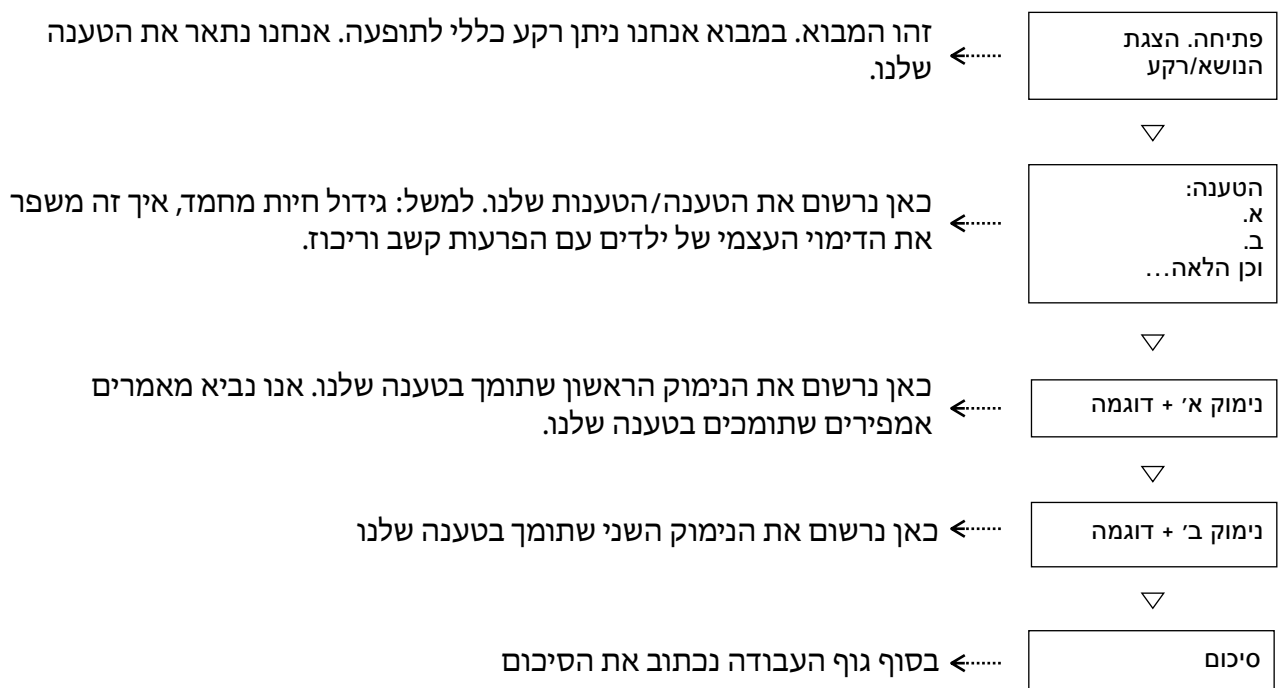
3. דגם של עימות, השוואה והנגדה

נבחר בדגם זה כשנרצה **להשוות בין עמדות שונות** המתייחסות לתופעה מסוימת, עמדות מנוגדות, קונפליקט בסוגיה מסוימת. למשל, בעד ונגד המתות חסד, לגליזציה של סמים - בעד ונגד, שיטות טיפול בתופעת התמכרות לסמים.

4. דגם של הצגת טענה וביסוסה

נבחר בדגם זה **כשנרצה להציג טענה אישית שיש לנו בנושא מסוים**, אך עדיין נצטרך לבסס אותה. בגוף העבודה נרשום את הנימוקים לטענה שלנו. **להביא את הקטע מהסרטון של רוויטל**

כללים לכתיבת תוכן עניינים

הייצוג הראשון של פרקי העבודה שלנו נמצא בתוכן העניינים. לאחר שכתבנו את הכותרת, יש לנו תוכן עניינים שמפרט לקורא את כל פרקי העניינים ותתי הפרקים. כבר על פי קריאת ראשי הפרקים ניתן לדעת אם העבודה נכתבה בצורה טובה או לא. פירוט ראשי הפרקים בתוכן העניינים נותן לנו מושג אם המחבר ענה על שאלות המחקר בצורה טובה.

ישנם כללים ברורים לכתיבת ראשי הפרקים:

- ראשית מתחילים עם הפרקים היותר כלליים וככל שמתקדמים עם העבודה אנו מגיעים לפרקים היותר ספציפיים של העבודה.
- חובה לציין ראשי פרקים. אין חובה לציין תתי פרקים.
- כל פרק או תת פרק הוא עצמאי בעבודה.
- גם הכותרות של הפרקים צריכות להיות מנוסחות לפי כללי ניסוח כותרת המאמר.
- יש למספר את כל הפרקים ותתי הפרקים, באותיות או בספרות.
- כל הפרקים צריכים לענות על שאלת המחקר.
- הפרקים תמיד יתאימו לעבודה ולדגם שבחרנו.
- בין הפרקים נצטרך ליצור רצף לוגי.

תרגול כתיבת ראשי פרקים: לפניך מספר כותרות, להן חוברו ראשי פרקים. קבע/י מהו הדגם המתאים, האם ראשי הפרקים המופיעים להלן תקינים (מבנית ותוכנית) נמק/י.

"אין חדש תחת השמש": אלימות נגד נשים בראי התקופות.

מבוא	- הפרקים ממוספרים לא נכון (פעם שם פרק, פעם מספרים בלבד)
פרק 1: גורמים חברתיים לאלימות נגד נשים	- סדר הפרקים אינו נכון. אין סדר כרונולוגי לפי תקופות.
פרק 2: סקירת אלימות נגד נשים בראי התקופות	- פרק 1 אינו תואם את דגם תיאור תופעה ולכן הוא צריך להמחק.
2.1- אלימות נגד נשים בימנו	- "פרק 3 - הגדרות ומאפיינים" צריך להגיע אחרי המבוא.
2.2- אלימות נגד נשים במקרא	- חסר סיכום
2.3- אלימות נגד נשים בימי הרנסאנס	
2.4- אלימות נגד נשים בימי הביניים	
פרק 3- אלימות נגד נשים- הגדרות ומאפיינים	

מיסוד הזנות בישראל: בעד ונגד.

פרק 1: מבוא	- מדובר בדגם של השוואה ועימות, לכן פרק 4 אינו תואם את הדגם, אלא תואם דגם ניתוח תופעה.
פרק 2: היבטים בריאותיים	- פרק מבוא לא ממספרים
פרק 3: היבטים מוסריים	- פרק 4 כללי יותר ולכן יש להתחיל בו.
פרק 4: הזנות בישראל – שיעורי התופעה וגורמיה	- לא רושמים "סיכום ומסקנות", אלא רק "סיכום".
פרק 5: היבטים חברתיים	
פרק 6: סיכום ומסקנות	
רשימת מקורות	

עונש מוות בראי ההיסטוריה	
<ul style="list-style-type: none"> - מדובר בדגם של תיאור תופעה. - המספור אינו תקין. - הסדר הכרונולוגי של תתי הסעיפים בפרק 1 אינו תקין. - פרק 2 (פולמוס...) אינו תואם את דגם העבודה. - חסר סיכום - חסר פרק מקורות. 	<p>מבוא</p> <p>פרק 1: עונש מוות בראי התקופות</p> <p>1. עונש מוות במאה ה-20</p> <p>2. עונש מוות בימי התורה</p> <p>3-1. עונש מוות בימי הביניים</p> <p>4-1. עונש מוות במאה ה-18</p> <p>פרק 2: עונש- הגדרות</p> <p>פרק 2: הפולמוס סביב עונש מוות- בעד ונגד</p> <p>פרק 3: ענישה</p>

פדופיליה: הגורמים הפסיכולוגיים-חברתיים לתופעה	
<ul style="list-style-type: none"> - דגם של ניתוח תופעה. - הפרקים אינם מסודרים לפי סדר כרונולוגי: - פרק 2 אמור להיות ראשון. - חסר פרק מקורות. - מספור הפרקים אינו תקין. 	<p>מבוא</p> <p>פרק 1: גורמים פסיכולוגיים</p> <p>1. עצירה בהתפתחות הרגשית</p> <p>2. שליטה סימבולית בטרואומת ילדות</p> <p>3. טראומה בבגרות</p> <p>פרק 2: הגדרה של פדופיליה</p> <p>פרק 3: דרכי התמודדות</p> <p>פרק 4: גורמים חברתיים</p> <p>4.1 סוציאליזציה של הגבר לאלימות</p> <p>4.2 סובלנות חברתית כלפי פדופילים</p> <p>פרק 5: סיכום</p>

השוואה בין הטיפול הקוגניטיבי לטיפול הפמיניסטי בנשים מוכות.	
<ul style="list-style-type: none"> - מדובר בדגם של ניגוד והשוואה, אולם אין פרק המדבר על כך ולכן זה הופך אותו לדגם של תיאור תופעה. - סדר הפרקים אינו נכון. אינם מתארים את התופעה מהרחב לצר או ההפך. - חסר סיכום. 	<p>מבוא</p> <p>פרק 1: עקרונות הטיפול הקוגניטיבי</p> <p>1. זיהוי עיוותים קוגניטיביים משחקי תפקידים</p> <p>2. בניה קוגניטיבית</p> <p>פרק 2: עקרונות הטיפול הפמיניסטי</p> <p>1. ביטוי עצמי של האישה</p> <p>2. אמון באסרטיביות</p> <p>3. סיוע בפתרון בעיות</p> <p>פרק 3: אלימות נגד נשים</p> <p>1. היקף תופעה</p> <p>2. סוגי פגיעה</p> <p>3. מעגל הפגיעה (Walker, 1979)</p>

הסברים תיאורטיים לאלימות בבתי ספר ודרכי התמודדות עם התופעה.

<ul style="list-style-type: none"> - מדובר בדגם של ניתוח תופעה. ראוי היה להחליף את המילה "הסברים" ל"גורמים" - חסר "מבוא". - הפרקים לא מסודרים לפי "הכלל אל הפרט" או ההפך. - פרק 2 צריך להיות ראשון. - פרק 3 לא נכתב נכון. ראוי להכתב "הגורמים לאלימות בבתי ספר". - תתי הפרקים של פרק 3 לא נכתבו נכון. המילה "תיאוריות" אינה אמורה להכתב, אלא "הגורמים ל". - פרק 1 צריך להיות בסוף. - חסר פרק מקורות בסוף. 	<p>פרק 1: דרכי התמודדות עם תופעת האלימות בבתי ספר</p> <p>פרק 2: היקף תופעת האלימות בבתי ספר</p> <p>פרק 3: תיאוריות המסבירות את האלימות</p> <p>3.1. תיאוריות פסיכולוגיות</p> <p>3.2. תיאוריות סוציולוגיות</p> <p>נספחים</p>
---	--

הגורמים לשימוש בחומרים פסיכואקטיביים בקרב נשים ודרכי טיפול בתופעה

<ul style="list-style-type: none"> - מדובר בדגם של ניתוח תופעה. - פרק 1 אינו מנוסח נכון היות וכותרת העבודה מדברת על הגורמים לשימוש ואילו הפרק מדבר על עבריינות נשים, שזו תופעה אחרת. - פרק 2 כללי מדי. "נשים וסמים" הוא נושא רחב. - חסר סיכום. 	<p>מבוא</p> <p>פרק 1 - תופעת העבריינות בקרב נשים</p> <p>1.א. הגדרה</p> <p>1.ב. היקף התופעה</p> <p>פרק 2 - נשים וסמים</p> <p>פרק 3 - דרכי הטיפול והתמודדות עם נשים מכורות סמים</p> <p>פרק 4 - הגורמים לשימוש בחומרים פסיכואקטיביים בקרב נשים</p> <p>ביבליוגרפיה</p>
--	--

שיעור מס' 6 (02.12.2022)

המבוא

המבוא הוא חלק חשוב ואינטגרלי בכתיבת העבודה. הוא סוג של חוזה בין הכותב לקורא, לכן הוא חייב להיות מדויק ומכוון את הקורא להמשך הקריאה. הוא מופיע אחרי הכותרת ותוכן העניינים ולפני גוף העבודה. אין לדלג עליו ואין לכנות את הפרק הזה במונחים אחרים, כמו: "רקע", "תקציר", "הקדמה" וכו'. היקף המבוא יהיה לרוב באורך של חצי עמוד עד עמוד. לרוב נהוג שלא למספר אותו כפרק. בכתיבה מדעית באנגלית בכל מקרה לא ממספרים פרק זה.

עקרונות כתיבת המבוא:

1. במבוא אנו נכתוב את מטרת העבודה. נסביר על מה נכתבה העבודה.
2. נשתמש בכתיבה בזמן עתיד. למשל: "עבודה זו תסקור..."
3. התיאור יכתב בגוף שלישי ולא בגוף ראשון. כלומר "העבודה תסקור", "עבודה זו תבחן" ולא "אני אסקור" או "אנחנו נבחן".
4. אנו נציג את הנושא וניתן רקע כללי.
5. נוכל לתחום את הנושא בזמן, במקום, לפי מגדר, או כל תיחום שיראה לנו ראוי.
6. אנו מציינים במבוא את השיטה שבה כתבנו את העבודה. במילים אחרות, אנו נתאר את הדגם על פיו השתמשנו, מבלי להזכיר את שם הדגם - את זה אסור לעשות. למשל: אסור לכתוב "בעבודה זו נעשה

- שימוש בדגם של תיאור תופעה", אלא נרשום: "עבודה זו תסקור את ההיבטים השונים או הגישות השונות, וכדומה".
7. במבוא נגדיר מושגי יסוד - מושגים ומונחים שהם חיוניים לכתיבת העבודה. למשל, אם העבודה שלנו נכתבה על אישיות אימפולסיבית, כבר בתחילת העבודה נגדיר מהי אימפולסיביות.
 8. נעשה חיתוך לנושא. כלומר, נפרט את הסוגיות המרכזיות שאנחנו רוצים להתמקד בהן. במילים אחרות, אנו נציין כבר במבוא את ראשי הפרקים (נדבר עליהם בכמה מילים).
 9. נוכל להוסיף הסתייגויות במידה ויש. למשל, במאמר על הפרעות אכילה נוכל לציין כי המאמר מדבר על היבטים רגשיים בלבד (בשונה מהיבטים בריאותיים וכדומה).
 10. חשוב לשמור על שפה אקדמית גבוהה, אולם לא בשפה ספרותית ("מתחכמת").
 11. חשוב לשמור על אובייקטיביות.
 12. גם במבוא (כמו בגוף העבודה) חשוב לשמור על רצף לוגי. חייב להיות קשר בין הפיסקאות. כל פסקה אמורה להוביל את הקורא לפסקה הבאה.
 13. כבר במבוא אנחנו ניתן איזכורים למקורות, זאת במידה והזכרנו נתונים שנלקחו ממקורות מסוימים. למשל: "שיעור ההתמכרות לסמים קשים בקרב נשים הוא 10% מכלל האוכלוסיה". במצב כזה נפתח סוגריים ונציין מאיזה מקור לקחנו את המידע. דוגמה: (לשם, 2019).
 14. במבוא **אסור** לנו להציג מסקנות, כי אז נהפוך אותו ל"סיכום" (שמגיע בסוף העבודה).

תרגול כתיבת מבוא: יש לקרוא את המבוא המופיע מטה ולבחון האם הוא עומד בקריטריונים של כתיבת מבוא. שאלות מנחות מופיעות לאחרי:

"אין חדש תחת השמש": אלימות נגד נשים בראי התקופות

בספר קהלת (א פס' ט') כתב שלמה המלך כי "אין חדש תחת השמש". דומה שאמרה זו נכונה גם ביחס לאלימות גברים נגד נשותיהם בראי ההיסטוריה האנושית. בסקירה ההיסטורית-כמעט כל מה שנכתב אודות נשים התייחס אליהן רק במסגרת יחסים אחת-יחסיהן עם גברים. התפקידים היחידים שהותרו להן כללו תפקידי: רעה, אם ובת. סטייה מזהות זו גררה בעקבותיה תגובה חברתית (גברית) חמורה (פרישטיק, 1990).

הויקטימיזציה (הקורבנות) של נשים- ללא התייחסות לאלמנט הזמן ולהקשר התרבותי-חברתי נושאת אופי מגוון. המונח אלימות נגד נשים טומן בחובו התעללות פיזית, אולם העינוי הפסיכולוגי, שכיח באותה מידה וחמור אף יותר (אבני, 1987). כך לדוגמה, בימי הביניים הנשים של הגבר הפאודל שימשו כאביזר מותרות. בתקופה זו, היה מותר לייסר ואפילו לרצוח נשים. החובה לנאמנות קיבלה ביטוי בחגורת צניעות. בימי הרנסאנס ובעת החדשה, מערכות החוק של מדינות מערביות צידדו בזכות הבעל להכות את רעייתו. המסר שקיבלו הנשים היה בעיית האלימות היא בעיה משפחתית-פרטית אשר על הנשים להתמודד ללא סיוע ותמיכה חברתיים, חוקיים, משפטיים והלכתיים (Gayford, 1988 ; Bogard, 1988).

בעבודה זו סקרתי ותיארת את האלימות כלפי נשים בראי התקופות, החל מתקופת המקרא עד לעת החדשה. יתר על כן, **בעבודה זו נעשה שימוש בדגם של תיאור תופעה**. הנושאים העיקריים שבהם **עסקה עבודתי**: הגדרה של התעללות כלפי נשים, היקף התופעה וסקירה כרונולוגית של אלימות נגד נשים בראי התקופות.

מתוך מחקר זה ניתן להסיק כי ללא קשר לתקופה או לתרבות הנידונה, ההתייחסות לנשים- אם כי בעוצמות ובגוונים שונים היא נושאת בעבר ובהווה, אופי שמדגיש את נחיתותן בחברה, בכלל ובמשפחה, בפרט.

במבוא הנ"ל קיימים מספר ליקויים:

1. המבוא אינו מפרט מהי מטרת המחקר
2. הפסקה השניה מתייחסת לאלימות נגד נשים בימי הביניים, בימי הרנסאנס ובעת החדשה. לא קיימת כלל התייחסות לאלימות נגד נשים בתקופות קדומות יותר או מאוחרות יותר, כפי שמבטיחה הכותרת.
3. המחבר לא מפרט אילו פרקים (ראשי פרקים) יופיעו בהמשך (בגוף העבודה)
4. נעשה שימוש בגוף ראשון (**בעבודה זו סקרתי ותיארת**).
5. המחבר מפרט באיזה דגם השתמש (**בעבודה זו נעשה שימוש בדגם של תיאור תופעה**), תוך ציון שם הדגם. כאמור, צריך לציין באיזו שיטה השתמשנו (דגם), מבלי לנזכיר את שם הדגם.

6. המחבר משתמש בלשון עבר (**עסקה עבודתי**).
7. המחבר משלב בסוף מבוא סיכום (**מתוך מחקר זה ניתן להסיק**). כאמור, אין לכתוב סיכום במבוא.

שיעור מס' 7 (09.12.2022)

המאמר האמפירי

הגדרה: חקירה שיטתית, לוגית, מבוקרת וביקורתית של המציאות הנחקרת או של טענות היפותטיות במטרה לבחון קשרים בין תופעות טבעיות וכן לנבא התנהגויות.

מאמר אמפירי (בשונה ממאמר עיוני בו המחבר מסתמך על נתונים שנאספו על ידי אחרים) המחבר מבצע את המחקר בעצמו.

מחקר אמפירי הוא מידע שנאסף על ידי ניסויים, תצפיות, שאלונים או כל כלי בדיקה אחר.

רוב המאמרים שנקרא יהיו בסגנון אמפירי ולא עיוני.

המרצה: "מתוך כל החוקים. מתוך כל הידע שאנחנו אוספים ומוצאים, המחקר האמפירי הזה נועד קודם כל לחשוף ולנבא תופעות עתידיות. אני מסיקה על סמך התנהגות שאני צופה בה כעת מה תהיה ההתנהגות עתידית. זאת אומרת, אם אני לצורך הענין בוחנת גורמי סיכון לבנות שסובלות מהפרעות אכילה ואני רואה שגורמי הסיכון האלה הם נכונים לגבי הקבוצה שחקרתי, הם מאפשרים לנבא התנהגות עתידית גם של בנות אחרות עם הפרעות אכילה. הרעיון הוא למצוא חוקיות או כללים מסוימים שיעזרו לנו לנבא התנהגות עתידית (כאמור, על סמך התנהגויות שאנחנו צופים אותן בהווה. בניגוד למחקר עיוני בו אנו משתמשים במחקרים של אחרים, במחקר אמפירי אנחנו מחדשים, מוסיפים משהו חדש למדע (מבוסס). המחקר הזה אמור להיות ניתן למדידה."

המרצה ביקשה דוגמאות לטענות אמפיריות שניתן לבדוק במחקר. הדוגמאות שעלו (ואושרו ע"י המרצה):

1. כשירוד גשם אנשים נכנסים לדיכאון.
 2. גירושים בין הורים עלולים להוביל לעליה באלימות אצל בני נוער.
 3. בשיעורים בזום הסטודנטים קולטים פחות חומר.
 4. פעילות גופנית משפרת את אורח החיים.
 5. סיבוכים בלידה עלולים לגרום להתפתחות הפרעות קשב.
- המרצה ביקשה דוגמאות לטענות אמפיריות שניתן לבדוק במחקר. הדוגמאות שעלו (ואושרו ע"י המרצה):
1. האם יש אלוהים?
 2. האם יש חיים אחרי המוות?
 3. האם האסלאם הוא יותר נעלה מן היהדות?

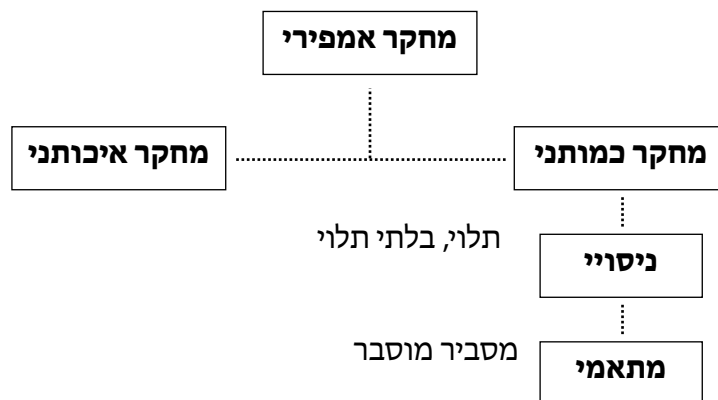
מאפייני המחקר האמפירי:

1. המחקר האמפירי הוא שיטתי ומתוכנן. הוא ערוך בשיטה מסוימת.
2. הוא חייב להיות ניתן למדידה באמצעות כלי מחקר.
3. הוא אובייקטיבי. החשיבה המדעית חייבת להיות משוחררת משיפוטים ערכיים והעדפות סובייקטיביות של החוקר. לכן, שאלה כמו "מה יותר טוב?" או "מה יותר נעלה?" אינה נכונה למחקר מסוג זה. במילים אחרות, במחקר אמפירי קיים חוסר תלות בין מה שהחוקר מאמין בו לבין תוצאות המחקר. למשל, אם החוקר יצא לשטח כדי להוכיח טענה מסוימת שהוא מאמין בה, וגילה שהממצאים הפריכו את טענתו, הוא חייב לפרסם את הממצאים כפי שהם.
4. בקרה - החוקר תמיד שולט בתנאי הסביבה. הוא יודע מהם המדדים שלו, אילו משתנים מעניינים אותו.

5. פומביות - המחקר בכלל, וממצאיו בפרט, חייבים להיות גלויים ומוצגים לעין כל. זאת כדי שניתן יהיה לבקר אותו ואת ממצאיו. לכן עליו לפרסם במאמרו גם תוצאות שליליות. הכל כדי שלבעלי עניין תהיה תמונה מלאה בנוגע לתחום המחקר.
6. תוצאות המחקר יהיו תקפות בכל מקום בעולם. למשל, תוצאות מחקר על בנות עם הפרעות אכילה בארה"ב יהיו תקפות גם לגבי בנות עם אותה הפרעה בישראל (בהסתייגות: אלא אם מדובר בתופעה מאוד מקומית עם מאפיינים דתיים או חברתיים לאוכלוסייה המקומית).

קיימים שני סוגי מחקר אמפירי:

1. מחקר כמותני (שואף לכלליות)
 1. מחקר ניסויי
 2. מחקר מתאמי
2. מחקר איכותני (קשה להכליל בו מן הפרט על הכלל)

ככלל, כל המחקרים שמופיעים כאן הם מחקרים בהם החוקר יוצא לשטח לאסוף נתונים.
אז מה ההבדל?

במחקר איכותני: כשמו כן הוא, אנו בודקים **איכות**. איננו משתמשים בנתונים מספריים ובניתוחים סטטיסטיים, אלא מבצעים בדיקות עומק, כדי להבין. בודקים את האיכות ולא הכמות. לרוב יהיו אלו ראיונות עומק או תצפיות, ובשל כך אנו נוכל לבדוק מספר מצומצם מאוד של נבדקים (10 למשל). אנו ננתח את התוכן של מה שהשגנו. למשל, אם נבדוק תופעה שקשורה לדיכאון, נבקש מהאדם לספר לנו מה הוא מרגיש. אולם, לא נציין בפניו מה נצפה ממנו להשיב על הסקאלה של 1 ל-10. נבקש ממנו שיספר לנו במילותיו הוא מה הוא מרגיש. הוא למשל יגיד לנו שלא בא לו להתקלח ושהוא חש ירידה בתפוקה בעבודה וכו'. זו עדיין שיטה לאיסוף נתונים, שבסופה אנחנו ננתח את הממצאים. למשל, הממצאים שלנו יהיו: לאנשים ששרויים בדיכאון יש היבט רגשי של עצב ובכי, והיבט התנהגותי - הם נמנעים ממקלחות, קיימת ירידה בתיאבון.

הבדל נוסף: **במחקר כמותני יהיו השערות מחקר. במחקר איכותני יהיו שאלות מחקר**, אלא רק שאלות מחקר. כי השערת מחקר היא תשובה זמנית לתיאוריה שאנחנו מעלים. למשל, במחקר איכותני נעלה השערה שטראומה מינית גורמת להפרעות אכילה. במחקר זה אנחנו למעשה משערים או מצפים שזו תהיה התוצאה. במחקר איכותני אנחנו שואלים שאלות מחקר. למשל, מה חוות בנות שסובלות מהפרעות אכילה.

במחקר כמותני: כשמו כן הוא, אנו בודקים **כמות**. אנו בוחנים את התופעה באמצעות מדידה מספרית שיוצרת סטטיסטיקה. לרוב מדובר במדגמים מאוד מאוד גדולים ורחבים. בשל אופי המחקר ניתן לבדוק כמות גדולה מאוד של נבדקים. למשל: בקרב 1000 נבדקים, כמה אוהבים את הצבע האדום ולכמה מהם יש רשיון נהיגה? או למשל, במחקר על דיכאון נחלק שאלון למספר רב של נבדקים בו הם יצטרכו לסמן תשובות (מ-1 עד 5, או "מסכים - פחות מסכים - לא מסכים וכו') ברשימה ארוכה של שאלות.

במחקר כמותני יש שני סוגי מחקר: **מחקר מתאמי ומחקר ניסויי**.
ההבדל בין מחקר כמותני לניסויי הוא גדול. קיים הבדל גם בכלי המדידה וגם במשמעות.

כדי להבין את ההבדל יש צורך ללמוד כמה מושגים:

אוכלוסיה ומדגם:

מה ההבדל ביניהם? **אוכלוסיה** היא אוסף של פרטים שאליהם מתייחס המחקר. כל חוקר מגדיר מהי אוכלוסיית המחקר שלו. אם אנו חוקרים התמכרות לסמים, אז האוכלוסיה שלי תהיה מן הסתם, מכורים לסמים. **המדגם** הוא מספר אנשים שבחיתי מתוך אוכלוסיית המכורים לסמים, להשתתף במחקר. מהמדגם הזה אנו אמורים לגזור מסקנות על כל אוכלוסיית המכורים לסמים. מדגם הוא למעשה אילוף. ברוב המקרים לא נוכל לבצע מחקר על כלל אוכלוסיה מסוימת.

משתנה תלוי ומשתנה בלתי תלוי:

בכל מחקר תמיד יהיו לנו משתנים. **משתנה** זו תכונה שמקבלת ערכים שונים באוכלוסיה. למשל: גובה הוא משתנה, משקל הוא משתנה, מידת האהבה שילד רוחש להוריו הוא משתנה (כמה אתה אוהב את ההורים שלך מ-1 עד 10?) משתנה חייב להיות בר מדידה. ישנם שני סוגי משתנים: משתנה תלוי ומשתנה בלתי תלוי.

המשתנה הבלתי תלוי הוא הגורם המשפיע. ערכיו משתנים באופן עצמאי.

המשתנה התלוי הוא הגורם המושפע. ערכיו משתנים בהתאם לשינויים במשתנה הבלתי תלוי.

במילים אחרות, המשתנה התלוי, כשמו כן הוא, תלוי במשתנה האחר ומושפע ממנו. קיים כאן קשר **סיבתי**.

למה זה חשוב? כי במחקר כמותני אנחנו רוצים לבדוק את הקשר בין המשתנים? למה קיימים שינויים. הם הרי מושפעים משינויים אחרים. למשל, אם נרצה לבדוק את הקשר בין טמפרטורת המים לזמן החימום.

המשתנה הבלתי תלוי יהיה זמן החימום והתלוי יהיה טמפרטורת המים? למה? מכיוון שככל שזמן החימום

ארוך יותר, כך עולה טמפרטורת המים. טמפרטורת המים **תלויה** בזמן החימום. טמפרטורת המים **מושפעת**

מזמן החימום. דוגמה נוספת: במחקר שבדק את הקשר בין ותק של אזרח בארץ לבין עמדותיו בנוגע לגיוס

קרבי. המשתנה הבלתי תלוי יהיה הוותק של האזרח בארץ והתלוי יהיה עמדותיו בנוגע לגיוס קרבי. למה?

כי אם עולה מהמחקר שככל שאנשים יותר ותיקים בארץ הם יותר בעד שירות קרבי. כלומר, העמדה כלפי

בחזרה להבדל בין מחקר מתאמי וניסויי.

מחקר מתאמי בודק את התופעה כמו שהיא, במטרה לבדוק האם יש **קשר** בין משתנים שונים. המילה קשר מבטאת לנו יחס מתאמי. היא **לא** מסבירה לנו למה מתרחשת התופעה. לצורך ענין, אנחנו יכולים לראות קשר בין סרטן ריאות לבין עישון סיגריות. אנחנו לא יודעים מה בדיוק גרם לזה. לכן המחקר נקרא **מחקר מתאמי**. כלומר, כשמו כן הוא - יש **מתאם** כלשהו בין משתנה אחד לשני - בין עישון סיגריות לסרטן ריאות. למשל, אנו מוצאים קשר בין ציון במבחן הפסיכומטרי לבין הצלחה בלימודים. אנו רואים קשר אבל לא יודעים למה, מה הסיבה? יכול להיות שיש קשר מתאמי (מתאם כלשהו) לרמת אינטליגנציה או בכלל לזמן שהתלמיד משקיע בלימודים. לסיכום, קשר מתאמי לא מאפשר לנו להסיק מסקנות על קשר סיבתי בין המשתנים.

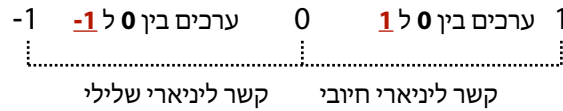
אגב, הסיבה שרוב המחקרים במדעי החברה הם מחקרים מתאמיים, היא שלרוב קשה לחוקרים לשלוט בכל המשתנים המתורבים. או במילים פשוטות, קשה לשים את האצבע על משתנה ברור שגרם לתופעה.

דבר נוסף, בקשר מתאמי אנו מדברים על דרגת הקשר. חשוב לנו לוודא שאנחנו מוצאים קשר חזק בין המשתנה המסביר למוסבר. למשל, אם אנחנו חוקרים קשר בין עישון סיגריות לסרטן ריאות, אנחנו רוצים לדעת שאכן יש קשר חזק ברור בין המשתנים. כי אם איננו מוצאים קשר ברור, לא נוכל להשיב על שאלת המחקר ברמה ודאית סבירה ולכן גם למחקר לא יהיה ערך.

אז איך בודקים את מידת ההתאמה בין המשתנים? איך מוודאים שיש קשר חזק בין שני המשתנה המסביר והמוסבר? אנו משתמשים בכלי שנקרא "**מקדם מתאם פירסון**".

עפ"י **מקדם פירסון**, ערכו של "R" נע בין 1 (אחד) ל-1 (מינוס אחד), כשאפס אומר שאין התאמה כלל. "1" או "-1" מעידים על התאמה חזקה מאוד, וככל שמתרחקים מהאפס ההתאמה נחלשת.

**אין צורך לדעת
מה היא מייצגת**

אז למה מודדים התאמה גם במספרים שליליים? כי הקשר בין המשתנים יכול להיות הפוך. ככל שהמשתנה המסביר עולה, המשתנה המוסבר (בו) יורד. לדוגמה: ככל שיש ירידה ברמת ההכנסה, רמת היאוש עולה. ובקשר חיובי שני המשתנים עולים. לדוגמה: ככל שרמת ההכנסה עולה רמת הדימוי העצמי עולה.

מתאם פירסון בוויקיפדיה

אגב, מדד של **0.1** נחשב לקשר חלש. מדד של **0.9** מעיד על קשר חזק מאוד. במדעי החברה מדד של **0.6** מעיד על קשר חזק.

החיסרון במחקר מתאמי הוא של ניתן לשלוט במשתנים מתרבים ולכן קשה יהיה לנבא. כלומר (וכפי שנכתב קודם), אנו יכולים רק להצביע על התאמה קשלהי בין המשתנים, אך לא לשים את האצבע על הסיבה.

המחקר הניסויי: במחקר זה אנו בודקים **יחס סיבתי**, וזה היתרון של שיטת מחקר זו. כלומר אנו ממש יכולים לראות את ההשפעה הישירה של משתנה בלתי תלוי על המשתנה התלוי. לדוגמה: אנחנו רוצים לבדוק קשר סיבתי בין מוסיקה למצב רוח. השערת המחקר שלנו תהיה שהאזנה למוסיקה קלאסית (**משתנה בלתי תלוי**) גורמת לעליה במצב הרוח (**משתנה תלוי**). במחקר נוכל להוכיח שככל שאדם מאזין יותר למוסיקה קלאסית, מביאה לעליה במצב הרוח. ניתן לומר שיש כאן גם **קשר חיובי - עליה** בשעות ההאזנה למוסיקה קלאסית מצב הרוח גם **עולה**. לעומת זאת, השערת המחקר שלנו יוכלה להיות שהאזנה למוסיקת טראש מטל (משתנה בלתי תלוי) גורמת לירידה במצב הרוח (משתנה תלוי). במחקר זה נוכל להוכיח שככל שאדם מאזין יותר למוסיקת טראש מטל מצב הרוח שלו יורד. ניתן לומר שמצאנו כאן **קשר שלילי - עליה** בשעות ההאזנה למוסיקת טראש מטל מובילה ל**ירידה** במצב הרוח.

גם למחקר ניסויי יש חסרונות. מחקר ניסויי פחות יתאים למחקר במדעי החברה, מכיוון שבהרבה פעמים מאוד קשה לעשות מנפולציה על המשתנה הבלתי תלוי (בעיקר מסיבות אתיות מוסריות). לדוגמה: אם נרצה לבדוק השפעה של התעללות פיזית (**משתנה בלתי תלוי**) בילדים על ההצלחה שלהם בלימודים (**משתנה תלוי**), לא נוכל לבצע ניסויי בו נתעלל פיזית בילדים. במצב כזה נצטרך להסתפק במחקר **מתאמי**, בו נשתמש בשאלונים או נראיין בוגר שעבר התעללות פיזית בילדותו (מחקר איכותני).

חשוב לזכור! המילה קשר מבטאת יחס מתאמי בין המשתנים (הקשר בין X ל Y) שנבדק באמצעות שאלון. המילה השפעה מבטאת יחס סיבתי בין המשתנים (ההשפעה שיש ל X על Y) שנבדק באמצעות ניסוי.

השפעה שיש להתעללות פיזית בילדים על הצלחתם בלימודים.

המשך משיעור קודם - הרחבה על המחקר האיכותני.

המרצה חזרה על החומר: מה זה אומר שיטת מחקר איכותנית? זה אומר שאנחנו רוצים להבין את התופעה לעומק, להכיר במסגרת המחקר את הסיפור של האנשים, לשמוע את המלל שלהם. אנחנו עושים זאת באמצעות ראיונות עומק, במצעות תצפיות. כפי שנאמר בשיעור שעבר, היות ואנחנו לא עוסקים בסטטיסטיקה, אנו לא יכולים להכיל במחקר שלנו מספר משתתפים גדול. נתמקד במספר מאוד מצומצם של נדבקים (חמישה משתתפים, 30 משתתפים), אבל נבדוק אותם לעומק. זה אומר, להיכנס לתוך החיים שלהם, להתחקות אחריהם, אחר מעשיהם, עד כדי חדירה להתנהגות היומיומית שלהם. אנו לא בודקים דברים בדיעבד, אלא ממש בזמן התרחשותם. כל זאת כדי להבין מה מעצב את ההתנהגות שלהם.

חשוב לזכור! במחקר איכותני אין לנו השערות מחקר, אלא רק שאלות מחקר.

בחזרה לסדר הכרונולוגי של תכנית הלימוד

רכיבי החיבור המדעי האמפירי

1. **כותרת**
2. **תקציר** (לא קיים במחקר עיוני)
3. **מבוא** (המבוא במחקר זה הוא מאוד גדול. דומה לכל גוף העבודה במחקר עיוני)
4. **שיטה** (אנו מדווחים באילו שיטות מחקר השתמשנו)
5. **ממצאים** (מה היו תוצאות המחקר?)
6. **דיון** (מקביל לפרק ה"סיכום" בעבודה העיונית)
7. **רשימת מקורות**
8. **נספחים** (לא חובה)

בואו נפרט אודות כל שלב:

הכותרת (Title):

- הכותרת היא האמצעי הראשון שעומד בפני הקורא, שמאפשר לו להבין את הרעיון המרכזי של העבודה האמפירית. לכן, כבר בכותרת אנחנו כותבים בדיוק, **אבל בדיוק** על מה העבודה הולכת להיות:
1. עליה לכלול את הנושאים התיאורטיים שתחת חקירה. מן הסתם נושאים אלו יהיו האוכלוסיה הנבדקת והמשתתפים העיקריים במחקר תוך תיאור היחס ביניהם. למשל, אוכלוסית היעד תהיה אנשים בני 70 ומעלה. המשתתפים יכולים להיות "**משחק טאקי**" ו"**חיוניות**". המשתנה הבלתי תלוי יהיה "**משחק טאקי**" (כי הוא המשפיע) והמשתנה התלוי יהיה "**חיוניות**" (כי הוא המושפע). היחס ביניהם יהיה **סיבתי**, כי הוכחנו שעישון סיגריות הוא הסיבה לסרטן ריאות. ולכן הכותרת שלנו תהיה: "**השפעת משחק הטאקי על חיוניות בקרב בני 70 ומעלה**".
 2. יש להימנע משימוש במילים שלא משרתות כל מטרה ומאריכות את הכותרת
 3. לפי המלצת ה-APA כותרת תכלול בין 10-12 מילים.
 4. ניתן לזהות כותרת טובה בכך שעל ידי תוספת מילת שאלה היא תקבל משמעות הגיונית ותוצג כשאלת מחקר.

תרגול: מצאו את הטעויות בכותרות. כמו כן, מצאו בכותרות מהם המשתנים התלויים והבלתי תלויים ומה היחס ביניהם.

הכותרת	ההסבר
הקשר בין אלכוהוליזם לדפוסי התנהגות אלימה במשפחה הישראלית.	<ul style="list-style-type: none"> - מדובר במחקר כמותני. - המשתנה הבלתי תלוי: אלכוהוליזם. - המשתנה התלוי: התנהגות אלימה במשפחה ישראלית - היחס בין המשתנים: מתאמי (המילה קשר מבטאת יחס מתאמי).
המשמעות האישית של חוויית המלחמה: סיפורי חיים של גברים ישראלים	<ul style="list-style-type: none"> - מדובר במחקר איכותני. - יש כאן שאלת מחקר ולא השערת מחקר. לכן, אין כאן משתנה תלוי ובלתי תלוי.
הקשר בין נחיתות עצמית נתפסת, אימפולסיביות ודיכאון לבין התנהגות אנטי סוציאלית בקרב עבריינים	<ul style="list-style-type: none"> - מדובר במחקר כמותני - יש כאן שלושה משתנים בלתי תלויים: 1. נחיתות עצמית נתפסת, 2. אימפולסיביות 3. דיכאון. - המשתנה התלוי: התנהגות אנטי סוציאלית בקרב עבריינים - היחס בין המשתנים: מתאמי (המילה קשר מבטאת יחס מתאמי).
תיוג משפחה וזנות	<ul style="list-style-type: none"> - אין כאן את מילות המפתח "קשר", או "השפעה", ולכן אין כאן מחקר כמותני, אלא איכותני.
הקשר בין דימוי גוף, אסרטיביות לבין אלימות פיזית ואלימות מילולית אצל ילדים	<ul style="list-style-type: none"> - מדובר בקשר כמותני. - קיימים שני משתנים בלתי תלויים (1. אלימות פיזית, 2. אלימות מילולית). - קיימים שני משתנים תלויים (1. דימוי גוף, 2. אסרטיביות). - היחס בין המשתנים: מתאמי. (המילה קשר מבטאת יחס מתאמי).
הקשר בין רמת חרדה הורית לבין הביצוע במבחני משכל אצל ילדים בגילאי 5-8 בישראל	<ul style="list-style-type: none"> - מדובר במחקר כמותני. - המשתנה הבלתי תלוי הוא החרדה ההורית. - המשתנה התלוי הוא הביצוע במבחני משכל. - היחס בין המשתנים: מתאמי. (המילה קשר מבטאת יחס מתאמי).
הקשר בין אלימות נפשית של אב חורג על ההסתגלות הנפשית בבית-הספר היסודי	<ul style="list-style-type: none"> - מדובר במחקר כמותני. - המשתנה הבלתי תלוי הוא "אלימות נפשית של אב חורג". - המשתנה התלוי הוא "ההסתגלות הנפשית בבית הספר היסודי". - היחס בין המשתנים: מתאמי. (המילה קשר מבטאת יחס מתאמי).
השפעת תפיסת משמעות חיים והעצמה עצמית על התמודדות עם שכול	<ul style="list-style-type: none"> - מדובר במחקר כמותני. - יש כאן שני משתנים בלתי תלויים: "תפיסת משמעות חיים והעצמה עצמית". - המשתנה התלוי הוא "התמודדות עם שכול". - היחס בין המשתנים: סיבתי (המילה השפעה מבטאת קשר סיבתי).
השפעת החשיפה לסרטים קומיים בהשוואה לסרטי 'אקשן' על אלימות אצל בני-נוער	<ul style="list-style-type: none"> - מדובר במחקר כמותני. - המשתנה הבלתי תלוי הוא סרטי אקשן - המשתנה התלוי הוא "אלימות אצל בני-נוער". - היחס בין המשתנים: סיבתי (המילה השפעה מבטאת קשר סיבתי).

התקציר (Abstract)

התקציר כבר נותן לנו סיכום קצר של כל תוכן המאמר עצמו, בפיסקה מאוד קצרה. מקריאת התקציר נוכל לדעת בפיסקה אחת מה יש בתוך המאמר, שיכול להשתרע על מספר עמודים. הוא שימושי וחשוב כי הוא משפר הבנה ומסייע לקורא בסינון מאמרים לא רלבנטיים עבורו (במקום לקרוא את כל המאמר ורק אז להחליט אם הוא מתאים או לא). תקציר טוב צריך להתייחס לנושאים הבאים על פי סדר הצגתם:

1. **מטרת המחקר** (עדיף במשפט אחד).
2. **תיאור המשתתפים** תוך ציון מאפיינים ייחודיים כמו מספר, גיל ומין.
3. **תיאור מתומצת של שיטת המחקר וכלי המחקר**. אם נעשה שימוש בשאלונים ומבחנים יש לציין את שמם. אם ניתן טיפול תרופתי, יש לתאר את שם התרופה ומינונה.
4. **נציין את הממצאים העיקריים** (במידה והתקבלו ממצאים רבים, יש לכלול בתקציר רק 4-5 ממצאים, שהם החשובים ביותר במחקר).
5. **מסקנות**, השלכות יישומיות, שיפורים מתודולוגיים או משמעות תיאורטית של המחקר.
6. **אין לכלול:**
 1. השערות מחקר.
 2. מקורות.

תרגול: קראו את התקציר בעיון על פי הכללים שנלמדו וציינו האם הרכיבים הבאים: תקינים / תקינים באופן חלקי / לא תקינים ונמקו:

"מטרת המחקר לבחון את הנושא של חשיפה לאירוע טראומתי ופיתוח מצוקה רגשית וקוגניטיבית. במחקר השתתפו 348 לוחמים מיחידות שדה שלחמו במלחמת יום הכיפורים, 164 פדויי שבי ו 184 שלא נפלו בשבי. המשתתפים מילאו שאלון לבדיקת הנחות עולם וארבעה שאלונים להערכת המצוקה הנפשית והתפקודית: שאלון לאבחון תסמונת פוסט טראומתית, שאלון לבחינת תסמינים פסיכיאטריים כלליים, שאלון דפוס תגובה לאירוע לחץ ושאלון תפקוד. הממצאים מאששים את ההשערה בדבר זיקה בין תסמונת פוסט טראומתית ומצוקה נפשית כללית ובין הנחות עולם שליליות. משתתפים שסבלו מתסמונת פוסט טראומתית האמינו פחות בטוב לב של בני האדם, פחות בעצמם ופחות ביכולת השליטה העצמית שלהם."

<ul style="list-style-type: none"> - מטרת המחקר היא לבחון את נושא החשיפה לאירוע טראומטי ופיתוח מצוקה רגשית וקוגניטיבית - תקין. - התקציר החל במטרת המחקר - תקין. - המטרה הוצגה כהלכה - תקין 	<p>מהי מטרת המחקר? והאם היא מוצגת כהלכה?</p>
<ul style="list-style-type: none"> - התקציר פירט אודות המשתתפים: "במחקר השתתפו 348 לוחמים מיחידות שדה שלחמו במלחמת יום הכיפורים, 164 פדויי שבי ו 184 שלא נפלו בשבי." - תקין. - התקציר לא ציין את שם השאלון (למשל "שאלון לאבחון תיסמונת פוסט טראומטית" או "שאלון לבחינת תסמינים פסיכיאטריים") - לא תקין. 	<p>משתתפים: תקין / תקין באופן חלקי / לא תקין</p> <div data-bbox="922 1733 1326 1872" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> <p>חשוב עבור חוקרים שמחפשים מחקרים שבוצעו באמצעות שאלונים מסוימים</p> </div>
<ul style="list-style-type: none"> - בתקציר נכתב "הממצאים מאששים את ההשערה..." זוהי השערת מחקר ואנו לא אמורים להעלות אותה בתקציר - לא תקין. 	<p>שיטת המחקר וכלי המחקר: תקין / תקין באופן חלקי / לא תקין</p>

הצגת הממצאים העולים מן המחקר - תקין .	ממצאים עיקריים: תקין / תקין באופן חלקי / לא תקין
בתקציר אין מסקנות, אלא רק ממצאים. המסקנה צריכה לענות על שאלת המחקר - לא תקין .	מסקנות, שימושים מעשיים או משמעות תיאורטית של המחקר

המבוא (Introduction)

מבוא בעבודה אמפירית מאוד שונה ממבוא של עבודה עיונית. המבוא מכיל למעשה את כל גוף העבודה שאנחנו מכירים מעבודה עיונית. **אם מבוא בעבודה עיונית נכתב על פני עמוד אחד, המבוא בעבודה אמפירית משתרעת על פני עמודים רבים**. מטרת המבוא היא להציג את הסוגיה שעומדת למבחן, הצידוק (הרציונאל) האמפירי והתיאורטי ואת ההשערות. המבוא הוא סוג של מסע שיכנוע של הכותב לקורא שבא להסביר מדוע נכתבה העבודה ואיך בעבודה החוקר מתכוון לפתור את אותה סוגיה ספציפית. בפתיחה קצרה, נציג את **מטרת המחקר**, את **סוגיית המחקר**. בנוסף נציג את **הספרות המדעית הרלוונטית לנושא**.

המרצה: "זה מאוד חשוב שתכתבו לכם את זה: התפקיד של המבוא הוא לקשר בין הנושא המסוים שאני רוצה לחקור לבין ידע חדש שאני רוצה להוסיף בעבודה הזאת. כלומר, אני עושה מיזוג (אינטגרציה), בין מה שידוע עד היום ולכן אני אזכיר מלא מאמרים אחרים, לבין איזשהו חור שאני מוצא שלא ניתן לו מענה בספרות ואני רוצה לחקור ולחדש".

למילה רציונל - שתי משמעויות:

1. **רציונל תיאורטי:** הצידוק התיאורטי לעריכת המחקר, קרי, התיאוריה או המודל שעומדים לבחינה אמפירית ומנחים את השערות המחקר. ←

למה אנחנו רוצים לערוך את המחקר?

2. **רציונל אמפירי:** החוקרים חייבים לשכנע כי יש צידוק לעריכת המחקר, וכי הבעיה התיאורטית או מערך המחקר שלהם לא נבדקו או יושמו במחקרים קודמים. חוקרים, למשל, יכולים לחזור ולבדוק במחקרם רציונל תיאורטי שנבדק במחקרים קודמים, כל עוד הם משכנעים שיש לכך צידוק אמפירי (למשל, התיאוריה לא נבדקה בתרבות שלהם או המחקר הקודם לא בוצע כראוי עקב בעיות מתודולוגיות.

למה יש צידוק לעריכת מחקר חדש?

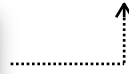
אין הרבה מה לפרש כאן. המרצה הקריאה את הכתוב כאן מילה במילה.

איך כותבים מבוא? (כללי כתיבה של ספרות מדעית):

1. אין לבלול סקירה היסטורית ותיאורטית מתישה. יש להניח שלקורא יש רקע קודם בתחום והוא לא צריך הבהרה של מושגי יסוד.
2. יש להתייחס רק לעבודות שקשורות ותורמות לנושא הנבדק.
3. כשמסכמים מחקרים קודמים, יש להציג רק פרטים שרלוונטיים למחקר הנוכחי כמו, שיטות מחקר, ממצאים או מסקנות חשובות שיתרמו להבנת המחקר המוצג.
4. כל אימת שמוזכר מקור מדעי כלשהו יש לאזכר אותו בסוגריים על פי כללי ה-APA ולספק פרטים מלאים אודותיו ברשימה ביבליוגרפית. **על כללים אלו בהמשך...**
5. כשעולים נושאים שנויים במחלוקת, על החוקר להציג את המחלוקת בהגינות, ללא קשר לדעותיו האישיות. יש לציין בקצרה שמספר חוקרים/מחקרים תומכים בטענה ומספר חוקרים/מחקרים אינם תומכים בטענה.
6. חשוב ליצור **רצף לוגי** (ולא רק כרונולוגי) בין עבודות קודמות לעבודה הנוכחית.

7. הקורא צריך להבין תוך כדי קריאה ובעיקר בסופה מדוע יש צורך לערוך מחקר נוסף ומהם התיאוריה/ות ו/או הממצאים האמפיריים שינחו את ההשערות (אפשר לבנות השערות על סמך תיאוריה או ממצאי מחקרים קודמים). לאחר שהוצגה הבעיה וחומר הרקע פותח, ניתן להציג בקצרה את המחקר בפסקה המסיימת.
8. בסיום המבוא יש להציג את **השערות המחקר** (השערה: ניסוח התשובה האפשרית לשאלת המחקר).

חשוב לזכור שוב! במחקר איכותני אין השערות מחקר, רק שאלות מחקר.

לשם הערכת מבוא יש לבדוק את הנושאים הבאים:

1. מהי מטרת המחקר או בעיית המחקר והאם היא מוצגת כהלכה.
2. מהם המשתנים הנבדקים במחקר? (התלויים/הבלתי תלויים או המסבירים/המוסברים).
3. מהו סוג המחקר?
4. מהו הצידוק (הרציונל) התיאורטי למחקר?
5. מהו הצידוק (הרציונל) האמפירי למחקר?
6. הערכה של הסקירה הספרותית:
 - א. האם סקירת הספרות ברורה? (מבחינת הניסוח בשפה העברית).
 - ב. האם סקירת הספרות שלמה? האם על המידע האמפירי והתיאורטי נמצא במבוא; יש לבדוק אם הוגדרו המשתנים המרכזיים במחקר, האם התיאוריות או המודלים מוצגים בצורה מפורטת על כל ההנחות שלהם ולא מאוזכרים במשפט והאם מוצגות דוגמאות למחקרים אמפיריים שבוצעו.
 - ג. האם סקירת הספרות מבוססת? קרי, האם קיימת הפנייה למקור מידע של כל טענה עובדתית?
 - ד. האם סקירת הספרות כתובה על פי כללי הכתיבה המדעית*?
7. האם מוצגות השערות המחקר?
8. לאחר קריאת המבוא, האם כותרת המחקר מתאימה?

מהי השערת מחקר?

1. הנה טענה כללית- ולא ספציפית על אדם או על מקום מסוים
2. ההשערה מדברת על קשר בין משתנים או יותר..
3. הנה תשובה זמנית אפשרית לשאלת המחקר
4. מנוסחת כקביעה ולא כשאלה
5. השערת המחקר הנה קביעה משוערת על איכות היחס בין המשתנים
6. מתבססת על הרקע התיאורטי
7. ניתנת לבחינה אמפירית
8. רלוונטית רק במחקרים מתאמיים וניסויים.

או במילותיה של המרצה: "השערת מחקר היא טענה כללית שאנו רוצים להוכיח, שאחד משפיע על האחר. היא תמיד תדבר על קשר או השפעה בין משתנים שונים. היא נותנת לנו תשובה זמנית אפשרית לשאלת המחקר. למשל אנחנו לא רק אומרים שיש קשר בין ויסות רגשי להתנהגות, אלא אנחנו כבר אומרים את התשובה. למשל, ויסות רגשי נמוך משפיע או גורם להסתגלות נמוכה בבי"ס."

השיטה (Method)

פרק השיטה מתאר בפרטים כיצד בוצע המחקר. תיאור כזה מאפשר לקורא להעריך את שיטות המחקר ואת תקפותם ומהימנותם של הממצאים. בנוסף, הוא גם מאפשר לחוקרים אחרים לערוך שיחזור של המחקר.

את פרק השיטה מקובל לחלק לשלושה תתי פרקים:

1. משתתפים (Participants):

- א. המספר הכולל של המשתתפים
- ב. נתוני המשתתפים: גיל, מוצא, מעמד סוציאקונומי, סטטוס משפחתי, מיקום גיאוגרפי וכו'.
- ג. פרישת משתתפים מהניסוי: יצאו או הוצאו.
- ד. המסגרת ממנה הגיעו המשתתפים: בית ספר, צבא, מפעל, וכו'.
- ה. יצוגיות המדגם: מדגם מייצג או לא מייצג.
- ו. האם נערכה השוואה בין קבוצות? קבוצת ביקורת למשל.

2. כלי מחקר (Apparatus):

- א. תת פרק זה מתאר בקצרה את כלי המחקר (שאלונים, מבחנים, מכשירים, תצפיות וראיונות) ואת תפקידם במחקר. כאשר מדובר על ציוד מעבדה סטנדרטי אין צורך בפירוט אלא באזכור.
- ב. כאשר מציינים שאלון, רצוי לתאר את מטרתו, המבנה שלו (מס' פריטים, סולמות וכו'), את האופן בו ניתן הציון לשאלון (ציוני מינימום ומקסימום) ואת האפיונים הפסיכומטריים שלו (תוקף ומהימנות). עותק של השאלון/המבחן יש לצרף בנספח. לגבי תצפיות וראיונות יש לתאר את אופן ביצועם ולצרף דוגמאות בנספח.

3. הליך (Procedure):

- תת פרק זה מסכם כל צעד ושעל בביצוע המחקר. אם מדובר בהעברת שאלונים במהלך מחקר ניסויי או מתאמי, יש להתייחס לסוגיות הבאות:
- א. תיאור השלב או המצב בו הועברו השאלונים
 - ב. סוג ההעברה: יחידנית או קבוצתית
 - ג. סדר העברת השאלונים והזמן שהוקצב למילויים
 - ד. תמצית של ההוראות שניתנו למילוי השאלונים (פירוט רק לגבי הוראות יוצאות דופן).

במחקר ניסויי יש להתייחס גם לנושאים הבאים:

- א. אופן הקצאת משתתפים לקבוצות הניסוי
- ב. תיאור המניפולציה בקבוצת הניסוי ותיאור הפעולות שבוצעו בקבוצת הביקורת
- ג. הוראות שניתנו למשתתפים
- ד. הצעדים שנקטו לצורך פיקוח או הפחתת הטיית (בקרה על משתנים מתערבים)

בתת פרק ההליך יש להתייחס לבעיות אתיות, שעלול לעורר המחקר. יש לציין כיצד הושגה הסכמת המשתתפים לקחת חלק במחקר וכיצד הובטחה סודיות הנתונים האישיים. כמו כן, אם במהלך המחקר נגרמה במתכוון הטעיית משתתפים או אי נוחות, יש להצדיק שימוש בצעדים אילו ולציין מה נעשה בסיום המחקר על מנת להשיב את המשתתפים למצב הרגשי בו היו לפני עריכת המחקר.

דיון (Discussion)

המטרה של הדיון היא להעריך את הממצאים שגילינו ולפרש את כל התוצאות של המחקר, לאור ההשערות שהעלנו

את פרק הדיון רצוי לארגן לפי הרכיבים הבאים:

1. חזרה על מטרות המחקר.

2. פתיחת הדיון עם קביעה ברורה בדבר אישוש או הפרכת ההשערות המקוריות של המחקר.
3. בדיקת כל השערה לפי הסדר תוך השוואת הממצאים הנוגעים לאותה השערה עם הרציונל התיאורטי ועם ממצאים אמפיריים קודמים. במהלך ההצגה של מידת ההתאמה בין ההשערה לממצאים, ניתן להשתמש גם במידע תיאורטי ואמפירי שלא הוצג במבוא (זה בניגוד לסיכום בעבודה עיונית שאסור שתכלול מידע חדש). לעולם אין לחזור על נקודות שהועלו כבר וכל טענה חדשה צריכה לתרום לחיזוק עמדת הכותב ולהבנת הקורא את הסוגיה. כאשר מופיעות סתירות בין ההשערה לממצאים, יש לשלב הסברים אפשריים לסתירות. עם זאת, תוצאות שליליות צריכות להתקבל כמו שהן מבלי לנסות למצוא להן תירוצים רבים מידי, זכרו! המדע מתקדם הודות להפרכות.
4. אם מתגלות תוצאות מפתיעות במהלך המחקר, יהיה על החוקר להסבירן ולשער את סיבותיהן.
5. יש לערוך סיכום של כל ההשערות כמוכיחות או סותרות את התיאוריה והמחקרים הרלבנטיים – בשלב זה ניתן להצביע על ליקויים תיאורטיים או מתודולוגיים אפשריים במחקר לצורך איתור הסיבות לסתירות בין הממצאים להשערות (ליקויים בתיאוריה, הטיות מצד החוקר או המשתתפים, משתנים שלא בוקרו, גזירת השערות, דגימה, כלים, הליכים וניתוח סטטיסטי). עם זאת, אין לתרץ יותר מידי תוצאות שליליות או לחפש פגמים בכוח. ניתן להעלות מגרעות של המחקר אך אין להתעכב על כל פגם.
6. דיון בהשלכות התיאורטיות, המחקריות והמעשיות של המחקר. בשלב זה ניתן להציע שיפורים או כיווני מחקר חדשים.

לסיכום, דיון טוב הוא דיון שבסיומו מקבל הקורא תשובות עבור השאלות הבאות:

1. מה תרם החוקר?
2. כיצד סייע המחקר לפתרון הבעיה המקורית?
3. אילו מסקנות והשלכות תיאורטיות יש למחקר?

מקורות

(סוף סוף 😊)

מדובר בחלק מאוד טכני. כל מה שצריך זה לזכור איך עושים את זה. ישנן שתי דרכים לצטט מקורות:

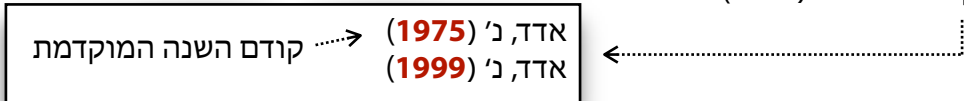
1. **בגוף העבודה.**
 2. **בסוף העבודה** (ביבליוגרפיה).
- בכל מקרה, אנו מחוייבים לצטט את המקורות גם בגוף העבודה וגם ברשימת הביבליוגרפיה.

פרק מקורות בסוף העבודה (ביבליוגרפיה)

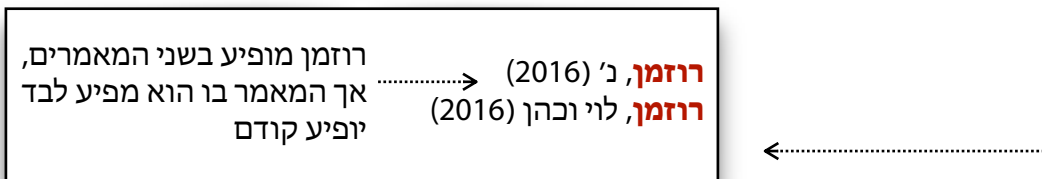
1. כל המקורות שהוזכרו במהלך העבודה חייבים להופיע גם בביבליוגרפיה. אין לציין מקורות שלא הופיעו בגוף העבודה.
2. קודם כל יופיעו המקורות בעברית ואחר כך המקורות באנגלית.
3. הגופן בעברית David 12 באנגלית- Times New Roman 12
4. הרווח בין השורות יהיה כפול.
5. לא ממספרים את המקורות.
6. נארגן את הרשימה לפי סדר אל"ף בי"ת.

7. סידור מקורות על ידי אותו כותב יהיה לפי שנת הפרסום, מהקודמת למאוחרת. לדוגמה מאמר שנרשם על ידי אדד (1975) יקדים את אדד (1999)

8. פריט שנכתב על ידי הכותב עצמו (ללא שותפים) יקדים פריט שנכתב על ידי הכותב בשיתוף עם כותבים נוספים.

9. **למרות כל האמור לעייל**, במקור שהמחברים קבעו את הסדר, לא נשנה להם את הסדר שלהם. למשל, אם לקחנו מקור שרשום בו "שלי ובר", לא נשנה אותו ל"בר ושלי".
10. מקורות שנכתבו על ידי אותו כותב באותה שנת פרסום מסודרים על פי האלף בית של הכותרת

קיימים 4 סוגי פריטים אותם נצטט:

1. ספר
2. מאמר (מתוך כתב עת)
3. פרק מתוך ספר ערוך (ספר בו היו מספר מחברים)
4. עבודה (תזה ודוקטורט)

המרה: "נורא חשוב שתרשמו לכם בצד מהם הסימנים המזהים, כי במבחן אתם לא תצטרכו לכתוב את זה בצורה תקינה. אתם תצטרכו לזהות באיזה סוג מקור מדובר".

ושוב: מה שחשוב הוא לשים לב לרמזים שמופיעים בכל ציטוט.

ציטוט מתוך ספר

בעברית

הוצאה
רמז לכך שמדובר בספר

שם הוצאה

שם הספר בכתב מודגש

האות הראשונה של השם הפרטי
שם משפחה
שנת הוצאה בסוגריים

לרנאו, ח' (2016). **עבריינות ואכיפת חוק**. הוצאת פרדס.

במידה וישנם יותר ממחבר אחד מוסיפים את ו"ו החיבור לפני המחבר האחרון. לרנאו, ח', אדד, מ' ואורנשטיין, ג' (2016). **עבריינות ואכיפת חוק**. הוצאת פרדס.

באנגלית

Publication
רמז לכך שמדובר בספר

האות הראשונה של השם הפרטי
שם משפחה
שנת הוצאה בסוגריים

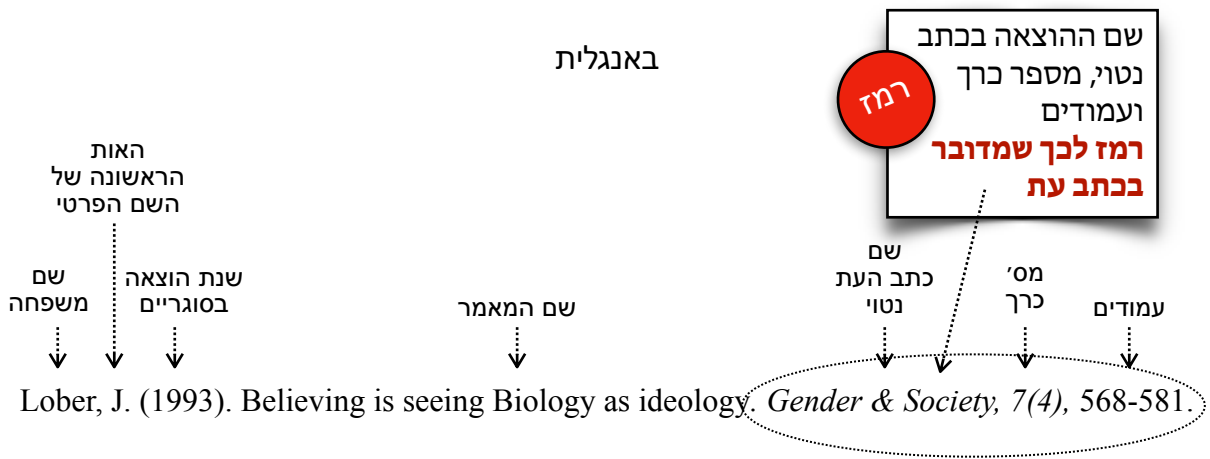
שם הספר בכתב נטוי

שם הוצאה

Danieli, C. (1995). *Control balance*. Harper Collins **Publication**.

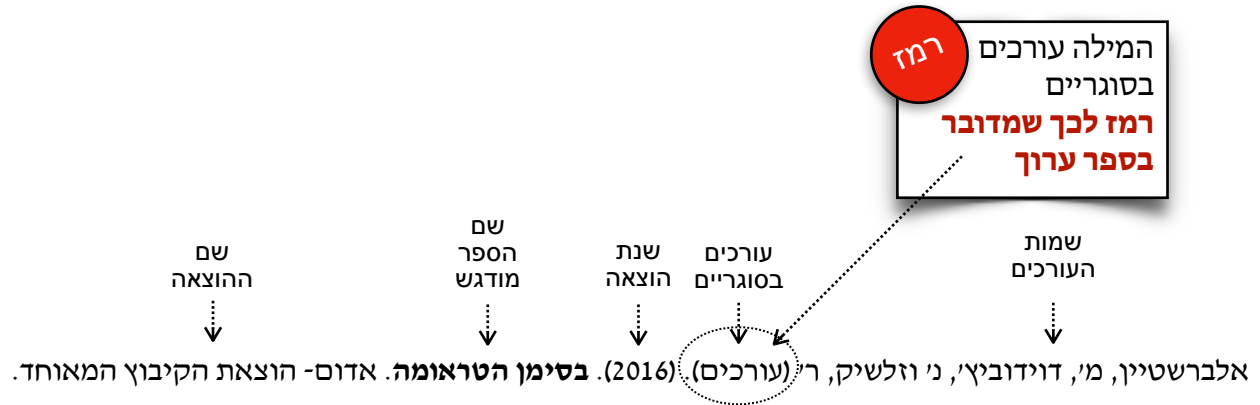
במידה וישנם יותר ממחבר אחד מוסיפים פסיק בין הפריטים ואת "&" החיבור לפני המחבר האחרון. Danieli, C., Lev. R. & Adam, A. (1995). *Control balance*. Harper Collins Publication.

ציטוט מתוך מאמר (כתב עט)

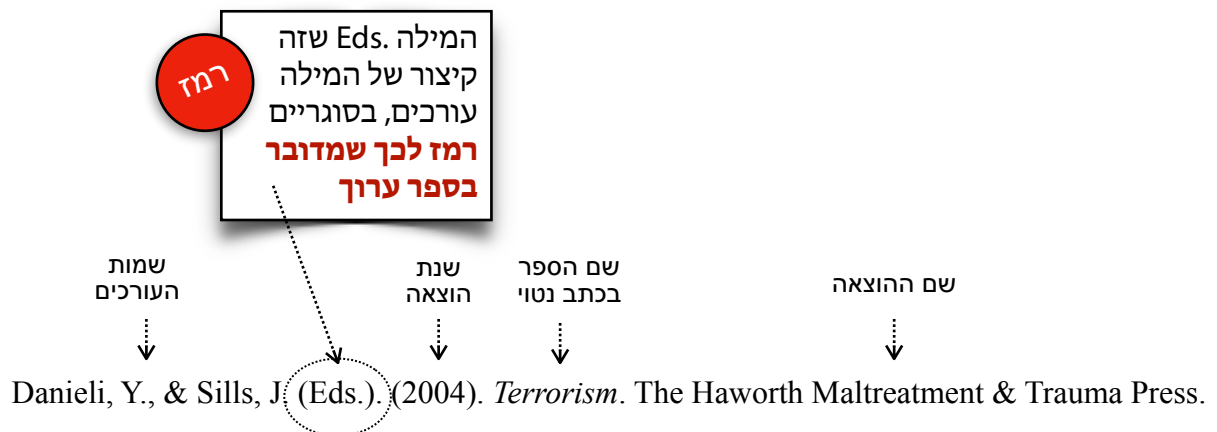

ספר ערוך

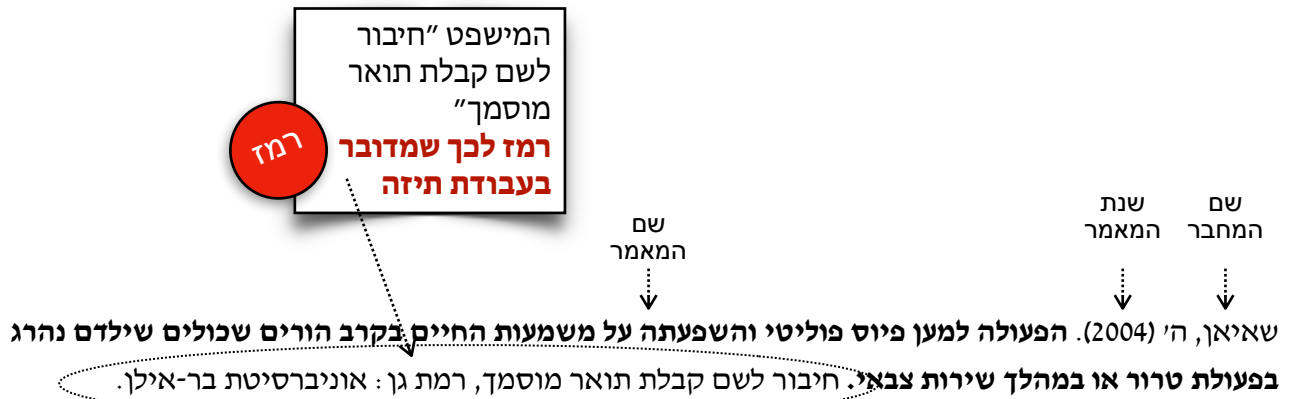
בעברית

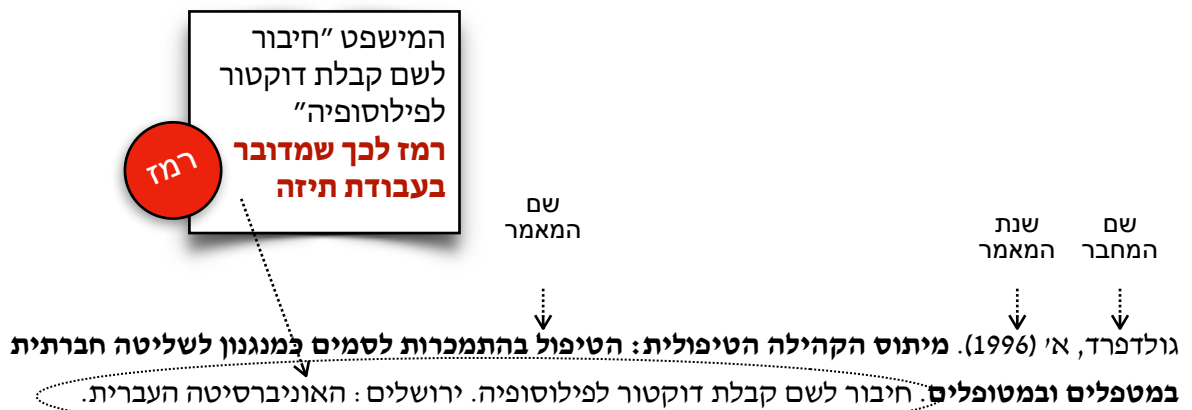
באנגלית

עבודת תיזה (עבודת גמר לתואר שני)

עבודת דוקטורט (עבודת גמר לתואר שלישי)

ציטוט מקורות בגוף העבודה

כל המידע העובדתי בעבודה אקדמית חייב להתבסס על מקורות מידע מהימנים. לפיכך, יש לבסס כל טענה באמצעות הצגת המקור שלה בגוף העבודה וכן ברשימה הביבליוגרפית.

כללים

1. התייחסות למקורות בגוף העבודה כוללת בדרך כלל את שם המשפחה של המחברים ואת השנה בה ראה הפרסום אור. ההפניה למקור יכולה להופיע בתוך סוגריים או כחלק ממשפט למשל:
2. בהפניה למקור בגוף העבודה יופרד שם המשפחה של הכותבים משנת הפרסום באמצעות פסיק.

לא רושמים את האות של השם הפרטי, אלא רק את שם המשפחה ושנת הוצאת המאמר

- א. "לוי (1982) טענה ש..."
- ב. "ציטוט המקור" (לוי, 1982)

3. שם משפחה לועזי ייכתב באות גדולה רק באות הראשונה שלו.
 - א. "ציטוט המקור" (Levi, 1982)
4. שמות מחברים לועזיים הנזכרים מחוץ לסוגריים ייכתבו בתעתיק עברי, מלווים בהפניות בתוך הסוגריים שייכתבו בלועזית עם שנת הפרסום
 - א. מופיט (Moffit, 1993) טען ש...
5. כאשר בפסקה יש הפנייה למספר מקורות שונים, יש לערוך את הסדר על פי האלף-בית של שם משפחתו של הכותב הראשון של כל מקור. כשמופיעים שמות מחברים הן בעברית והן בלועזית בתוך הסוגריים יופיעו קודם שמות המחברים בעברית ואחר כך שמות המחברים בלועזית.
6. הפרדה בין הפניות למקורות של מחברים שונים הנזכרים יחד בתוך הסוגריים תעשה בנקודה ופסיק (;)
 - א. (כהן, 2020 ; תימור ואבולעפיה, 2000 ; Begin, 1998 ; Adad, 1999)
7. בהפניה לשני עמודים או יותר בעברית תכתב המילה **עמ'**. במקור לועזי יש להשתמש ב- **p** לעמוד בודד ו- **pp**.
 - א. בעברית (תירוש, 1994, עמ' 9)
 - ב. באנגלית (Lewin, 1956, p. 10)
8. אם להפניה אחת יש מספר מחברים, יש להשתמש בסימון **&** לפני המחבר האחרון, ולא לכתוב **and**.
 - א. (Adad & Levin, 2009)
9. (סולומון, לוי ואבולעפיה, 1999 ; כהן ולוק, 2000)
10. אם יש בטקסט הפניה לשני מחברים שונים בעלי שם משפחה זהה, אזי תופיע בטקסט גם האות הראשונה של שם הפרטי (גם אם הפרסומים הם לא מאותה שנה).
 - א. (ג. לוי, 2004).
11. אם לפריט מסוים יש שני מחברים, יש להזכיר את שמות שני המחברים בכל הפניה.
12. מעל שלושה מחברים, יש להזכיר רק את הראשון באופן הבא:
 - א. בעברית (תימור ואח', 2000)
 - ב. באנגלית (Cohen et al., 2012).

13. אם מופיעים בחיבור שני פרסומים או יותר של אותו מחבר מאותה שנה, יש להוסיף **a** (בעברית) או **a** (באנגלית) לפרסום הראשון, **b** (בעברית) או **b** (באנגלית) לפרסום השני וכך הלאה. **א. (בנימיני, 1997א, 1997ב)**
בהתאם לסידור הפריטים הללו ברשימת המקורות. ברשימת המקורות יש לציין בצמוד לשנת הפרסום את התוספת א/ב בעברית a/b באנגלית.
14. אם ישנם שני פרסומים של אותו מחבר מאותה שנה אך אחד בלועזית והשני בעברית, אין להוסיף להם אותיות **א. (אדד, 1999 ; Adad, 1999)**.
15. מקור משני: כאשר מבססים טענה על מקור משני (בשל קשיים טכניים מוצדקים להשיג את המקור), יירשמו בגוף העבודה שמות החוקרים המקוריים ובסוגריים יירשמו שמות מחברי המקור המשני. **א. "ממצא זה עלה גם ממחקרו של לוי (1953) (בתוך כהן, 2000)**.

למבחן:

1. המבחן כולו אמריקאי.
 2. יהיו לו שלושה חלקים עיקריים:
 1. המחקר העיוני
 2. המחקר האמפירי
 3. טכני - איך מצטטים מקורות מדעיים (בגוף הטקסט וברשימת המקורות).
- דוגמה לשאלות:
1. השערות מחקר יופיעו בסוף מחקר איכותני. נכון או לא נכון?
 2. בעבודה אמפירית אין לנו תקציר. נכון או לא נכון?
 3. לדעת לזהות למשל מתוך קטע מסוים מהו הרציונאל התיאורטי.

בהצלחה!